

3. Constantinescu S., 2012. Learning by playing: Using computer games in teaching English grammar to high school students. Education Source. 110–115.
4. Marchii-Dmytrash T., 2016, Orhanizatsiia dydaktychnykh ihor u navchanni molodshykh shkoliariv inozemnoi movy / Tamara Marchii-Dmytrash. // Osvitnii prostir Ukrainy, no.8. s. 162–166.
5. Machynska N.I. & Oprysk M.A., 2019, Teoretychni aspekty vykorystannia ihrovykh tekhnolohii na urokakh v pochatkovii shkoli, Young Scientist, no. 10, s. 229–232.
6. Tkachova N., 2017, Didactic game as an advanced method of communicative competence formation in future specialists in documentation and information services / N. Tkachova, O. Tur. // Advanced Education. no.7, p.141–145.
7. Tsymbal S.V., 2015, Zastosuvannia aktyvnykh metodiv navchannia u protsesi vyvchennia anhliiskoi movy studentiv tekhnichnykh spetsialnostei, Aktualni problemy pedahohiky, psykholohii ta profesiinoi osvity, vol. 1, no. 2, s. 43–49.

МУЗИКА В ЖИТТІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

*Халсева О. В., Костіна Л. М., Поддуда І. А.
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
e-mail: nsipatova@gmail.com*

У наш дивовижний час, коли відбувається духовне відродження нації, її моральне переродження з незвичайною гостротою постає проблема виховання у сучасної людини нового світогляду. Це пов'язано з актуальним завданням нашого часу – розвитком моральності та духовності українців, і в першу чергу підростаючого покоління, про що йдеться у низці спеціальних указів і постанов уряду України. Ці питання порушував Кобзар ще 200 років тому. І зараз вони потребують нагального вирішення.

На світі є чимало поетів, віршам яких притаманна мелодійність. До таких поетів, без сумніву, належить Т. Шевченко. Музичальність Т. Шевченка, нерозривність з народною піснею яскраво відбилися на його поетичній творчості. А це в свою чергу сприяло широкому втіленню його поезії в музиці (дослідники нараховують понад дві тисячі композицій на слова Т. Шевченка). І не дивно, що першим його інтерпретатором став народ, якому поезія Т. Шевченка була близькою і рідною. Важко знайти у світовій літературі поета, твори якого вилилися б у таке широке море народних пісень. «Кобзарем» не тільки зачитувались, але його й співали.

Найулюбленішими для Т. Шевченка були українські народні пісні. Він записував їх і увесь свій вік користувався ними. В його паперах знайдено записану ним у 1843 році думу про Бондаренка, пісню про Семена Палія, пісню «Все луги, все береги, ніде води де напитися» [1, с. 405]. Завдяки своїй феноменальній пам'яті поет схоплював пісню з одного разу і вона залишалась у його пам'яті на все життя. Т. Шевченко не тільки прекрасно знав народні пісні, але й чудово їх співав. Співав він переконливо, глибоко переживаючи те, про що йшлося. Як свідчать його сучасники, Т.Г. Шевченко мав добрий голос – приємного тембру баритон – і так співав народні пісні, що «брав за душу». Один із його сучасників писав: «Наче тепер бачу, як інколи було під кінець пісні затремтить його голос і на довгі вуси його скотить з очей сльоза» [2, с. 251]. А княжна Варвара Рєпніна, друг і шанувальниця таланту поета, розповідала, що співав поет із щирістю, так, що м'який, сповнений суму голос Кобзаря мимоволі проймав душу. Особливо любив Тарас Григорович «співати» свої вірші «Тяжко, важко в світі жити», «Думи мої, думи мої», «Нащо мені чорні брови».

У 1860 р. його виконання народних пісень слухав художник Л.М. Жемчужников, який писав: «... І тоді, коли співав покалічений страдалець ... у кожній нотці відчувалась душа співця-художника, справжнього народного співця» [1, с. 373].

Першою піснею, яку почув малий Тарас, була колискова, що її співала мати. Згадуючи своє дитинство, він писав:

Мене там мати повила,
І, сповиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину.

(«Якби ви знали, паничі»).

Чув малий Тарас пісні і від своєї ровесниці Оксани – першої дитячої любові, і від односельців-кріпаків, що виливали в них свою журбу, свої болі і скупі радощі.

Малий Тарас любив, навіть більше за розповіді дорослих, слухати пісні. Хлопчик-козачок тихо стояв у кутку і, чекаючи наказів пана, наспівував сумні пісні. А коли чув від когось нову пісню, одразу запам'ятовував її слова та мелодію.

Пісня стала найкращим другом Тараса. Вона була основою творчості та першою книжкою, з якої Т. Шевченко довідувався про історію народу, його думки, почуття. Згодом про пісню поет писав «Вона мене і порадить, і розважить, і правдоньку мені скаже».

Велику негасиму любов до народної пісні Т. Шевченко проніс через усе своє життя. Вона з дитинства живила його мрії, звучала голосами кирилівських співаків, сумними переборами кобзарів і

лірників. Т. Шевченко постійно вводив народні пісні, або хоч окремі рядки з них, у чудове мереживо своїх оригінальних творів. У повісті «Близнець» Тарас Григорович використав понад 20 народних пісень. Іноді досить було одного рядка, щоб надихнути поета на багато неперевершених строф.

Поет постійно дбав про збереження українських народних пісень і часто записував їх у свої етнографічні альбоми. Серед таких пісень значне місце посідали історичні. Кобзар свідомо ретельно збирав усе, що зберігало славу історію народу.

Цінував поет і ліричні пісні. Це рекрутські, бурлацькі пісні, пісні про дівочу й жіночу долю, про материнську любов. Саме наспівність, мелодійність, музичність Шевченкових поезій, близькість до народнопісенної творчості зумовили їх надзвичайну популярність, стали причиною широкого музичного втілення в народній музиці. Недаремно відомий український композитор і вчений-музикознавець С. Людкевич писав про Т. Шевченка: «Він не складав, а виспівував свої поезії, хоч і без мелодії» [3, с. 137].

За спогадами друзів поета, коли Тараса Григоровича було викуплено з кріпацтва й улаштовано на навчання до Академії мистецтв, він за роботою завжди тихенько наспівував, зачаровуючи товаришів і свого вчителя «великого Карла» (Карла Брюллова).

Навчаючись у Петербурзькій Академії мистецтв, Т. Шевченко постійно перебував у гущі культурного життя столиці, відвідуючи театри, концерти, осередки творчої інтелігенції. Поет був знайомий з В. Белінським, В. Жуковським, І. Криловим, В. Стасовим, І. Тургеневим, товаришував із С. Гулаком-Артемовським, А. Ф. Олдріджем, М. Щепкіним.

Усе своє життя Т. Шевченко творчо спілкувався з композиторами, артистами, поетами, художниками, істориками, філософами, яких знала не тільки інтелігенція мистецьких осередків Києва, Москви, Санкт-Петербурга, а й уся Європа. Як свідчать літературні джерела, Тарас Григорович був добре обізнаний зі світовою художньою літературою та мистецтвом. Це красномовно засвідчили спогади сучасників, записи в «Щоденнику», багато Кобзаревих творів. Так, із «Щоденника» дізнаємося про його враження від концертів, оперних вистав тощо.

Поет знав багато опер, які тоді ставилися на сценах російських театрів, інших визначних творів вітчизняного і зарубіжного професійного мистецтва. Вчитуючись у його оцінки музичних творів, помічаємо не тільки кваліфікованість суджень, але й надзвичайно тонке відчуття музики і вміння правильно визначити її цінність. Наприклад, коли деякі аристократичні кола Росії досить холодно поставилися до опери М. Глінки «Іван Сусанін», називаючи її «кучерською», Т. Шев-

ченко, як і передові діячі російської культури, сприйняв її зовсім по-іншому і з захопленням писав: «Гениальное произведение! Бессмертный М. Глинка!» [4, с. 176].

Читати «Кобзар» народ став по-своєму: він почав його співати. І справді, важко назвати іншого поета, який би викликав своїми поезіями такий глибокий резонанс у творчості народу. Авторами пісень на Шевченкові вірші ставали музиканти, невідомі лірники й кобзарі. Поширеними ще за життя поета були в народі пісні на його вірші «Тяжко, важко в світі жити», «Нащо мені чорні брови», «По діброві вітер вие», тощо. Імена авторів деяких пісень, що з'явилися в перші двадцять років після смерті поета, дійшли до нас. Так, автором музики до знаменитого «Заповіту» був полтавський музикант Г. Гладкий, пісню «Рече та стогне Дніпр широкий» написав учитель латинської мови Д. Крижанівський, «Думи мої, думи мої» – К. Борисюк.

Українська музика завдяки поезії Т. Шевченка збагатилася новою соціальною тематикою, новим революційно-демократичним змістом, широкою галереєю народних образів. Саме своєю соціальною і національною проблематикою, революційним закликком до боротьби і своєю глибокою народністю поезія Т. Шевченка була зразком для українських композиторів. Особливо яскраво це помітно починаючи з творчості М. Лисенка – основоположника національної композиторської школи на Україні. М. Старицький згадував, що молодий М. Лисенко «був особливо вражений і зачарований музичною звучністю й силою простого слова» поезії Т. Шевченка [6, с. 24–26].

До творчості Шевченка звертались видатні українські композитори: К. Стеценко, Б. Лятошинський, С. Людкевич, Я. Степовий, а також російські композитори – М. Мусоргський, П. Чайковський, С. Рахманінов, Г. Глієр.

Тарас Григорович Шевченко – постать велична й унікальна. Серед світових геніїв важко назвати ім'я поета, вірші якого перелилися б таким широким потоком у музичні твори й охопили майже всі музичні жанри: пісні й романси, хорові мініатюри й розгорнуті хори, монументальні кантати, інструментальні п'єси, симфонічні поеми, опери, ораторії, балети. Інтерпретація поезії Т. Г. Шевченка в музиці розпочалася ще за життя поета й триває в наші дні. Досить нагадати, що на початку ХХ ст. 227 поезій «Кобзаря» було втілено у 1500 музичних творах. Живе й могутнє слово Тараса Григоровича надихає до творчості багатьох композиторів у різних країнах – в Україні, Канаді, Росії, Америці, Франції ... Але кожен із митців знаходить такі поетичні рядки, які найбільше торкаються саме його серця й збуджують невтомну думку.

Завдяки надзвичайній мелодійності та ритмічній віртуозності своїх поезій Т. Г. Шевченко здобув славу одного з наймузикальніших поетів світу. Народна пісня, любов до якої поет проніс через усе життя, стала матір'ю Шевченкової поезії. Вона виросла з фольклорної стихії, а потім продовжила побутування в усній народній творчій традиції.

Пісні на слова Т. Г. Шевченка мали значний вплив на українську народнопоетичну творчість. Вони внесли в народні пісні свіжі мотиви, ідеї, збагатили їх новим змістом, розширили мелодійне звучання. Перехід Шевченкових поезій у народний репертуар триває, кожне покоління і самодіяльних митців, і композиторів-професіоналів поповнює його новими зразками.

Література

1. Спогади про Тараса Шевченка / упоряд. і приміт. В. С. Бородина і М. М. Павлока. – Київ : Дніпро, 1982. – 547 с. іл.
2. Біографія Т. Г. Шевченка за спогадами сучасників / ред. вид. М. Г. Гриб. – К., 1958. – 440 с.
3. Козицький П. Тарас Шевченко і музична культура / П. Козицький. – Київ, 1959. – С. 137–139.
4. Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : у 12 т. / Редкол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. – Київ : Наук. думка, 2001. – Т. 5. – С. 187.
5. Тарас Шевченко. Зібрання творів : у 6 т. / Тарас Шевченко. – Київ, 2003. – Т. 3: Драматичні твори. Повісті. – 592 с.
6. Билинская М. Л. Шевченко и музыка / М. Л. Билинская. – Київ : Музична Україна, 1984. – 129 с.
7. Пенцакова Л. «Наша дума, наша пісня ...»: народнопоетичні джерела творчості Т. Г. Шевченка / Л. Пенцакова // Українська література в загальноосвітній школі. – 2002. – № 4. – С. 24–26.

СТВОРЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ З ТЕПЛОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Свідерський В. П., Яремчук В. С. Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11
Тел. 050-190-75-57, e-mail: yaremchuk1954@gmail.com*

Створення презентацій для навчального процесу особливо актуально під час дистанційного навчання.

Для створення цікавої і корисної презентації з теплотехнічних дисциплін необхідно виконання трьох правил [1]: